

sloboda

*odvaha byť
sám sebou*

OSHO

NOVÝ SPÔSOB ŽITIA

sloboda

OSHO

sloboda

odvaha byť sám sebou

FREEDOM: THE COURAGE TO BE YOURSELF

Copyright © 2004 OSHO International Foundation, www.osho.com/copyrights

Slovak edition © 2017 by Eastone Group, a.s. All rights reserved.

Original English title: FREEDOM: THE COURAGE TO BE YOURSELF, by Osho;
Osho International Foundation.

OSHO je registrovanou značkou Osho International Foundation, www.osho.com/trademarks.

Materiál v tejto knihe je výberom z viacerých Oshových prednášok pred živým publikom. Všetky Oshove prednášky boli v úplnej podobe publikované knižne a sú tiež k dispozícii ako audionahrávky. Originálne audionahrávky a kompletný textový archív je prístupný online v OSHO Library, www.osho.com.

Z anglického originálu Osho – Freedom: The Courage to Be Yourself
preložila Mgr. Alica Činčárová.

V roku 2017 vydalo vydavateľstvo Eastone Books, Bratislava.

www.eastonebooks.com

Translation © 2017 Mgr. Alica Činčárová

Jazyková korektúra: Mgr. Katarína Ružičková

Layout: Studio Eastone

Tlač: Kasico, a. s.

Všetky práva vyhradené.

Okrem použitia ukážok na účely recenzie a kritiky sa žiadna časť tejto knihy nesmie reprodukovať ani šíriť v akejkoľvek forme alebo akýmikoľvek prostriedkami bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-8109-327-2

Sloboda znamená schopnosť povedať áno, keď je áno potrebné a povedať nie, keď je potrebné nie, a niekedy nehovoriť nič, keď treba byť ticho. Keď sú všetky tieto dimenzie dostupné, je to sloboda.

— OSHO

OBSAH

PREDSLOV – TRI DIMENZIE SLOBODY	IX
POCHOPENIE KOREŇOV OTROCTVA	1
Spoločnosť a sloboda jednotlivca – rozhovor	2
Boh ako problém	20
Predstava predurčenia a osudu	24
Strach z lietania	31
CESTY K SLOBODE	45
Ťava, lev, dieťa	45
Od lásky k láskyplnosti	62
Od reakcie k akcii	69
Rebélia, nie revolúcia	76
PREKÁŽKY A ODRAZOVÉ MOSTÍKY – ODPOVEDE NA OTÁZKY	93
EPILÓG	123
VIAC INFORMÁCIÍ	145
O AUTOROVI	146
O MEDITAČNOM STREDISKU	149

PREDSLOV

TRI DIMENZIE SLOBODY

Sloboda je trojdimenzionálny fenomén. Prvá dimenzia je fyzická. Fyzicky vás môžu zotročiť a s človekom sa niekoľko tisíc rokov aj obchodovalo, rovnako ako s iným tovarom na trhoch. Otroci existovali všade na svete. Nemali ľudské práva; v skutočnosti neboli považovaní za ľudské bytosti, ale za menejcenných ľudí. V Indii žijú šudrovia – nedotknuteľní. Časť Indie stále praktizuje otroctvo; v krajine sú stále oblasti, kde sa ľudia nemôžu vzdelávať, nemôžu meniť profesiu a musia robiť to, čo za nich rozhodla tradícia pred päťtisíc rokmi. Stačí sa ich dotknúť a budete považovaní za nečistých; museli by ste sa hneď vykúpať. Dokonca, aj keď sa tej osoby nedotknete, stačí, ak sa vás dotkne jej tieň – aj v takom prípade sa musíte okúpať.

Ani ženské telo nie je všade na svete považované za rovnocenné s mužským. Žena nie je slobodná ako muž. V Číne panovalo niekoľko storočí presvedčenie, že muž má právo svoju ženu beztrestne zabiť, lebo je jeho majetkom. Rovnako ako môžete rozsekať stoličku či podpáliť vlastný dom – pretože je to vaša stolička, váš dom... vaša manželka. Podľa čínskeho práva nebolo možné stíhať muža za vraždu svojej manželky,

keďže šlo vlastne o bezduchého človeka. Bola považovaná len za rozmnožovací mechanizmus, za továreň na deti.

Takže existuje fyzické otroctvo a existuje fyzická sloboda – vtedy nie je vaše telo spútané reťazami, nie je označené za nižšie či podradnejšie než telo niekoho iného, a teda čo sa tela týka, všetci sú si rovní. Ale dokonca ani v dnešných časoch nepanuje táto sloboda úplne všade. Otroctva je síce stále menej, ale nevymizlo úplne.

Fyzická sloboda znamená, že medzi ľuďmi tmavej a bielej pleti nie je rozdiel, že muž a žena sú si rovní a čo sa ľudských tiel týka, všetky sú si rovné. Nik nie je čistý a nik nie je špinavý; všetky telá sú rovnaké.

To je základ slobody.

Ďalej tu máme druhú dimenziu – psychologickú slobodu. Existuje len veľmi málo jednotlivcov, ktorí sú psychologicky slobodní... Ak vyznávate islam, nie ste psychologicky slobodní; ak vyznávate hinduizmus, tiež nie ste psychologicky slobodní.

Celý spôsob, akým vychovávame naše deti, spočíva v ich pretvorení na otrokov – otrokov politických, spoločenských, ale aj náboženských ideológií. Neumožňujeme im, aby samostatne premýšľali, aby samostatne hľadali.

Celý spôsob, akým vychovávame naše deti, spočíva v ich pretvorení na otrokov – otrokov politických, spoločenských, ale aj náboženských ideológií. Neumožňujeme im, aby samostatne premýšľali, aby samostatne hľadali.

Nútime ich myseľ, aby sa prispôbila nejakej šablóne. Zaplňame ich myseľ vecami – vecami, v ktorých ani my sami nie sme úplne skúsení. Rodičia učia deti, že je Boh – pričom sami o Bohu nevedia vôbec nič. Hovoria svojim deťom, že existuje nebo a pekle – ale o nebi ani o pekle nevedia vôbec nič.

Učíte svoje deti veci, aké nepoznate ani vy. Podmieňujete ich myseľ, lebo aj vaša myseľ bola podmienená vašimi rodičmi. Takýmto spôsobom sa tá choroba šíri z generácie na generáciu.

Psychologická sloboda nastane vtedy, keď bude deťom umožnené rásť a vyvíjať sa, keď im začneme pomáhať, aby si vyvinuli lepší intelekt, inteligenciu, vedomie, bdelosť.

A nebude im dávaná žiadna viera. Nebudú vedené k žiadnej viere, ale budú silno podnecované k hľadaniu pravdy. Od začiatku im budeme pripomínať: „Tvoja vlastná pravda, to, čo sám nájdeš, ťa oslobodí; ničím iným to nedosiahneš.“

Pravda sa nedá vypožičať. Nedá sa naštudovať z kníh. Nik vás o nej nemôže informovať. Sami musíte zvýšiť svoju inteligenciu, aby ste mohli preskúmať existenciu a nájsť ju. Ak umožníte dieťaťu, aby zostalo otvorené, prístupné, bdelé, ak bude stimulované, aby hľadalo, bude disponovať psychologickou slobodou. A spolu s psychologickou slobodou prichádza obrovská zodpovednosť. Nemusíte ho to učiť; prichádza ako tieň psychologickkej slobody. A dieťa bude za to vďačné. Inak sa každé dieťa na svojich rodičov hnevá, pretože ho zničili: zničili jeho slobodu a podmienili myseľ. Ešte sa ich ani nič neopýtalo a už mu naplnili myseľ falošnými odpoveďami, keďže žiadna z nich sa neopierala o jeho vlastnú skúsenosť.

Celý svet žije v psychologickom otroctve.

Treťou dimenziou je najvyššia sloboda – to je poznanie, poznanie, že nie ste myseľ, nie ste telo, poznanie, že ste len čisté vedomie. Toto poznanie získate prostredníctvom meditácie. Tá vás oddelí od tela, oddelí vás od mysle a nakoniec ste tam iba vy ako čisté vedomie, čisté uvedomenie. To je duchovná sloboda.

Toto sú tri základné dimenzie slobody jednotlivca.

Kolektív nemá dušu, kolektív nemá myseľ. Kolektív nemá ani telo; je to len označenie, názov. Je to len slovo. Kolektív nepotrebuje slobodu. Ak sú slobodní všetci

Pravda sa nedá vypožičať. Nedá sa naštudovať z kníh. Nik vás o nej nemôže informovať. Sami musíte zvýšiť svoju inteligenciu, aby ste mohli preskúmať existenciu a nájsť ju.

jednotlivci, aj kolektív bude slobodný. My sme však slovami natoľko ohromení, až zabúdame, že slová nie sú hmotné. Kolektív, spoločnosť, komunita, náboženstvo, cirkev – všetko sú to slová. Nereprezentujú žiadnu skutočnú podstatu.

Spomenul som si na krátky príbeh...

V Alici v Krajine zázrakov príde Alica k palácu kráľovnej a kráľovná sa jej pýta: „Stretla si cestou ku mne nejakého posla?“

„Nikoho,“ odvetí dievčatko.

Kráľovná sa však domnieva, že „Nikoho“ je niekoho meno, a tak sa opýta: „Tak prečo Nikoho ešte nedorazil?“

Dievčatko odvetí: „Pani, nikoho je nikto!“

A kráľovná vraví: „Nebuď hlúpa! Chápem to! Nikoho znamená Nikoho, ale mal doraziť už pred tebou. Zdá sa, že Nikoho kráča pomalšie ako ty.“

„To teda nie je pravda! Nikoho nenájdete, kto by chodil rýchlejšie ako ja!“ namietla Alica.

A takto ten rozhovor pokračuje. V celom dialógu sa z „nikoho“ stáva niekto a Alica nedokáže presvedčiť kráľovnú, že „nikoho“ znamená nikoho.

Kolektív, spoločnosť – to sú len slová. To, čo skutočne existuje, je jednotlivec; inak by to bol problém. Čo je sloboda Rotary klubu? Čo je sloboda Lions klubu? Sú to len názvy.

Kolektív je veľmi nebezpečná idea. V mene kolektívu bol jednotlivec, to, čo je skutočné, vždy obetovaný. Som absolútne proti tomu.

Národy obetovali jednotlivcov v mene národa – a „národ“ je len slovo. Čiary, ktoré ste nakreslili na mapu, na zemi nikde nie sú. Je to len vaša hra. Ale pre čiary nakreslené na mapu vediete vojny, v ktorých zahynuli milióny ľudí – skutoční ľudia hynú pre neskutočné čiary. A z nich potom robíte hrdinov, národných hrdinov!

Túto ideu kolektívu je potrebné úplne zničiť; inak vždy budeme v istom smere musieť obetovať jednotlivca. Obetovali sme ho dokonca aj v mene náboženstva, v náboženských vojnách. Muslim, ktorý zomrie v náboženskej vojne, vie, že ho čaká raj, je si ním istý. Kňaz mu predsa povedal: „Ak zomrieš v mene islamu, potom ťa s absolútnou istotou čaká raj so všetkými svojimi potešeniami, aké si si vysníval. Aj ten, koho zabiješ, skončí v raji, lebo zomrel rukou moslima. Je to preňho privilégium, takže nemusíš cítiť vinu za zabitie človeka.“

Kresťania majú križiakov – džihád svätú vojnu – zabíjajú tisíce ľudí, upaľujú ľudské bytosti zaživa. A pre čo? Kvôli nejakému kolektívu – pre kresťanstvo, budhizmus, hinduizmus, v mene komunizmu, fašizmu, čohokoľvek. Stačí hocikaké slovo reprezentujúce kolektív a je možné obetovať jednotlivca.

Nie je dôvod, aby existovala kolektivita: jednotlivci úplne postačia. A ak jednotlivci majú slobodu, sú psychologicky a duchovne slobodní, potom bude aj kolektív prirodzene slobodný.

Kolektív pozostáva z jednotlivcov, nie opačne. Tvrдили nám, že jednotlivec je len súčasťou kolektívu; ale nie je to pravda. Jednotlivec nie je len súčasťou nejakého kolektívu; kolektív je len symbolické označenie jednotlivcov pohromade. Nie sú ničoho súčasťou; zostávajú nezávislí. Zostávajú organicky nezávislí, nestávajú sa súčasťami kolektívu.

Ak skutočne chceme slobodný svet, musíme pochopiť jedno – v mene kolektívu došlo k toľkým masakrom, že je načase, aby sa s tým prestalo. Všetky pomenovania kolektívov by mali stratiť pompéznosť, akú mali v minulosti. Najvyššou hodnotou by mali byť jednotlivci.

* * *

Sloboda *od* niečoho nie je skutočnou slobodou. Sloboda robiť, čo sa vám zachce, tiež nie je sloboda, o ktorej hovorím. Moja vízia slobody spočíva v tom, že človek je samým sebou.

Narodili ste sa
slobodní. Ibaže
postupnou výchovou
ste na to zabudli.

Nie je to otázka oslobodenia sa od niečoho. Taká sloboda by aj tak nebola slobodou, pretože by vám ju niekto dal; malo by to príčinu. To, od čoho ste sa cítili závislí, tu stále je, vo vašej slobode. Ste na to viazaní. Bez toho by ste neboli slobodní.

Sloboda robiť čokoľvek, čo sa vám zachce, tiež nie je slobodou, lebo chcenie, túžba „robiť“ niečo, vychádza z mysle – a myseľ vás zväzuje.

Skutočná sloboda vychádza z na ničom nezávislého vedomia, ale keď je vedomie skutočne nezávislé, potom sloboda nie je závislá ani na veciach, ani na tom, že chcete niečo robiť. Takáto sloboda je slobodou byť samým sebou. A vy už ste sami sebou, narodili ste sa tak; preto táto sloboda na ničom nezávisí. Nik vám ju nemôže dať a nik vám ju nemôže vziať. Meč vám môže odseknúť hlavu, ale nemôže uťiť vašu slobodu, vaše bytie.

Je to iný spôsob, ako povedať, že ste vo svojom strede ukotvení vo svojom prirodzenom existenčnom ja. Nesúvisí to s tým, čo je vonku.

Sloboda od vecí je závislá od toho, čo je vonku. Aj sloboda niečo robiť je závislá od vonkajška. Sloboda byť absolútne pravý a prostý nemusí závisieť od ničoho, čo je vonku.

Narodili ste sa slobodní. Ibaže postupnou výchovou ste na to zabudli. Vrstvy a vrstvy podmienenia z vás urobili bábku. Za nitky ťahajú ruky iných. Ak ste kresťan, ste bábka. Vaše nitky sú v rukách Boha, ktorý neexistuje, takže aby ste mali pocit, že Boh existuje, sú tu proroci a mesiási, ktorí ho reprezentujú.

Oni však nikoho nerepresentujú, sú to len sebeckí ľudia – a dokonca aj ego vás chce premeniť na bábku. Hovorí vám, čo máte robiť, majú pre vás Desať prikázaní. Určujú vašu osobnosť – ste kresťan, žid, hinduista, moslim. Učia vás takzvané vedomosti. A prirodzene, že pod týmto veľkým bremenom, ktorým vás zaťažujú už od útleho detstva – náklad

je to těžký, ako keď zdolávate Himaláje –, sa ukrýva vaše potlačené prirodzené ja.

Ak sa dokážete zbaviť všetkého toho podmienovania, ak si dokážete predstaviť, že nie ste ani komunista, ani fašista, že nie ste kresťan ani moslim...

Nenarodili ste sa ako kresťan ani ako moslim; narodili ste sa ako čisté, nevinné vedomie. A byť znova takým čistým, nevinným a vedomým, je to, čo považujem za slobodu.

Sloboda je najvyššia životná skúsenosť. Neexistuje nič vyššie. Ak budete slobodní, vo svojom vnútri zakvitnete mnohými kvetmi.

Láska je kvet vašej slobody. Súcit je ďalší kvet vašej slobody. Všetko, čo je v živote cenné, rozkvitá v nevinnom prirodzenom stave vašej bytosti.

Takže nespájajte slobodu s nezávislosťou. Nezávislosť je, prirodzene, *od niečoho* alebo *od niekoho*. Nespájajte slobodu s tým, čo chcete robiť, pretože to chce robiť vaša myseľ, nie vy. Chcieť niečo robiť, túžiť po niečom znamená, že ste spútaní svojím chcením a svojimi túžbami. Ak ste slobodní tak, ako to chápem ja, potom *jednoducho ste* v úplnom tichu, pokoji, kráse, blaženosti.

POCHOPENIE KOREŇOV OTROCTVA

Aby ste boli absolútne slobodní, musíte byť absolútne vedomí. Korene nášho nevoľníctva sú v našom nevedomí; nie sú vo vonkajšom svete. Nik vás nemôže učiniť neslobodnými.

Môžu vás zahubiť, ale vašu slobodu nik nemôže vziať, ak sa jej sami nevzdáte. Ak urobíte podrobnú analýzu, zistíte, že to, čo vás robí neslobodnými, je vaša túžba byť neslobodní. Je to vaša túžba závisieť, túžba zbaviť sa zodpovednosti, aby ste boli takí, akí ste, to je to, čo vás robí neslobodnými.

Vo chvíli, keď prijmete zodpovednosť sa seba... A pamätajte, všetky ruže majú trne, zažijete aj ťažké chvíle, nebude to len o príjemných zážitkoch.

Sladkosť vždy vyvažuje horkosť, vždy v rovnakom množstve. Ruže vyvažujú trne, dni striedajú noci, letá zase zimy. Život udržiava opačné póly v rovnováhe. Takže ten, kto je pripravený prijať zodpovednosť vyplývajúcu

z toho, že je taký, aký je so všetkou krásou, horkosťou, radosťou a mukami, môže byť slobodný. Iba taký človek môže byť slobodný...

Prežívajte to so všetkými mukami a extázou – oboje je vaše. A vždy si pamätajte: extáza neprežije bez agónie, život nemôže existovať bez smrti a radosť nemôže byť bez smútku. Tak to funguje – nič s tým neurobíte. Tak je to prirodzené, také je tao vecí.

Prijmite zodpovednosť byť takí, akí ste, so všetkými kladmi a záporami, so všetkým, čo je na tom krásne a všetkým, čo je nepekné. V tom prijatí dôjde k transcencii a vy sa stanete slobodnými.

SPOLOČNOSŤ A SLOBODA JEDNOTLIVCA – ROZHOVOR

Zdá sa, že spoločenské pravidlá patria medzi základné ľudské potreby. Napriek tomu ešte žiadna spoločnosť nepomohla človeku, aby sa plne uvedomil. Mohli by ste vysvetliť, aký druh vzťahu je medzi jednotlivcami a spoločnosťou a ako si môžu vzájomne pomôcť vo vývine?

Ide o veľmi zložitú, ale zároveň veľmi dôležitú otázku. V celej existencii iba človek potrebuje pravidlá. Žiadne zviera pravidlá nepotrebuje.

V prvom rade je však potrebné pochopiť, že na pravidlách je niečo

Ak sa človek stane skutočným človekom – nie iba podľa mena, ale v skutočnosti –, nebude potrebovať žiadne pravidlá. Doteraz si to uvedomilo len veľmi málo ľudí.

umelé. Dôvod, prečo ich človek potrebuje, spočíva v tom, že prestal byť zvieratom, ale zároveň sa ešte nestal človekom; je akoby na prahu zmeny. Z toho pramení potreba všetkých pravidiel. Keby bol zvieratom, pravidlá by nepotreboval. Zvieratá žijú bez pravidiel, ústavy, bez zákonov a súdov. Ak sa človek stane skutočným človekom – nie iba podľa mena, ale v skutočnosti –, nebude potrebovať žiadne pravidlá. Doteraz si to uvedomilo len veľmi málo ľudí.

Socrates, Zarathustra, Bódhidharma... žiadne pravidlá nepotrebovali. Boli dostatočne bdeli a ostražití, aby nikomu neubližovali.

Žiadne zákony ani ústava nie sú potrebné. Ak sa celá spoločnosť vyvine natoľko, aby bola skutočne ľudská, bude existovať láska, nie zákony.

Problém je v tom, že človek potrebuje pravidlá, zákony, vlády, súdy, armády či políciu, lebo stratil prirodzené správanie zvierata a nový prirodzený status ešte nezískal. Skrátka sa nachádza niekde medzi tým. Nie je ani v jednom stave, ani v druhom, zachvátil ho chaos. Aby ten zmätok dostal pod kontrolu, potrebuje všetky tieto veci.

Problém sa však stal ešte komplikovanejším. Sily, ktoré boli vyvinuté na to, aby ovládli človeka – náboženstvo, štáty, súdy –, získali veľkú moc. Museli získať moc; ako inak by mohli ovládnuť ľudí? A tak sme sami upadli do istého druhu nevoľníctva. No a teraz, keď majú tieto inštitúcie veľkú moc, nechcú sa vzdať toho, do čoho investovali. Nechcú, aby sa človek vyvíjal.

Pýtate sa, ako sa človek a spoločnosť, jednotlivec a spoločnosť, môžu vyvíjať? Vôbec nechápete ten problém. Ak sa vyvíja jednotlivec, spoločnosť sa „rozpúšťa“. Spoločnosť existuje iba preto, lebo jednotlivcom nie je dovolené vyvíjať sa. Všetci mocní celé stáročia ovládali človeka, tešili sa zo svojej moci a prestíže. Nie sú pripravení na to, aby nechali človeka vyvíjať sa, aby ho nechali vyrásť až do bodu, kedy sa oni aj ich inštitúcie stanú nepotrební. Existuje mnoho situácií, ktoré vám pomôžu pochopiť to.

Stalo sa v Číne pred dva a pol tisícmi rokov...

Lao-c' sa stal veľmi slávnym a múdрым mužom, bezpochyby bol jedným z najmúdrejších ľudí všetkých čias. Čínsky cisár ho veľmi pokorne požiadal, aby sa stal predsedom najvyššieho súdu. Vraj nik by nedokázal vytvárať a uplatňovať zákony krajiny lepšie ako on.

„Nie som tým správnym človekom,“ snažil sa presvedčiť cisára, ale ten trval na svojom. „Ak ma nepočúvneš... stačí jeden

deň na súde a presvedčíš sa, že nie som tým správnym, keďže systém je zlý," povedal Lao-c'. „Zo skromnosti som ti nehovoril pravdu. Ale buď môžem existovať ja, alebo môžu existovať tvoje zákony, tvoj poriadok a tvoja spoločnosť. Nuž... vyskúšajme to.“

V prvý deň priviedli na súd zlodca, ktorý ukradol najbohatšiemu mužovi v meste takmer polovicu jeho majetku. Lao-c' si vypočul obe strany a potom rozhodol, že do väzenia pôjde zlodej aj boháč, obaja na šesť mesiacov.

Boháč sa rozčúlil. „Čo ste to povedali? Mňa okradli, olúpili – čo je to za spravodlivosť, že ste ma odsúdili na rovnaký trest ako zlodca?“

„K tomu zlodejovi som bol určite nespravodlivý," vysvetlil Lao-c', „ty by si si zaslúžil dlhší trest, lebo si si nahrabal toľko peňazí, toľko ľudí si o ne pripravil...tisíce ľudí sú utláčani a ty len zhŕňaš a hrabeš. A načo to robíš?

Tvoja chamtivosť vytvára zlodcov. Ty za to nesieš zodpovednosť. Ako prvý si sa dopustil zločinu ty!“

Lao-c' v tom mal absolútne jasno. Ak bude priveľa chudobných a iba pár boháčov, nie je možné zastaviť zlodcov, nemôžete zastaviť kradnutie. Jediný spôsob, ako to zastaviť, je žiť v spoločnosti, v ktorej má každý dosť na to, aby uspokojil svoje potreby a nik chamtivo nehromadí nadbytok.

Boháč povedal: „Kým ma pošlete do väzenia, chcem audienciu u cisára, lebo toto nie je v súlade s ústavou; nie je to podľa zákonov našej krajiny.“

Lao-c' odvetil: „To je chyba ústavy a zákonov. Nenesiem za to žiadnu zodpovednosť. Chod' teda za cisárom.“

Jediný spôsob, ako to zastaviť, je žiť v spoločnosti, v ktorej má každý dosť na to, aby uspokojil svoje potreby a nik chamtivo nehromadí nadbytok.

Boháč potom povedal cisárovi: „Toho muža by si mal okamžite odvolať; je nebezpečný. Dnes zavrie do väzenia mňa a zajtra tam pošle teba. Ak sa chceš zachrániť, musíš sa ho zbaviť, vyhodíť ho; je absolútne nebezpečný. Je veľmi racionálny. To, čo vraví, dokážem pochopiť, má pravdu – ale on nás zničí!“

Cisár to dokonale chápal. „Ak je kriminálnikom tento boháč, potom najväčším kriminálnikom krajiny som ja. Lao-c´ nezaváha a pošle ma za mreže!“

A tak ho cisár uvoľnil z funkcie. „Snažil som sa ti predtým vysvetliť, že mrháš mojím časom,“ povedal Lao-c´, „vravel som, že nie som na to ten správny človek. Realita je taká, že tvoja spoločnosť, tvoje zákony a tvoja ústava nie sú správne. Na to, aby fungoval tento zlý systém, potrebuješ, aby ho riadili zlí ľudia.“

Problém je v tom, že sily, ktoré sme vytvorili na to, aby človek neupadol do chaosu, sú teraz také silné, že vám nechcú dovoliť, aby ste rástli – lebo ak by ste boli schopní rásť, stali by ste sa jednotlivcami, ktorí sú bdelí, vnímaví a vedomí... a takých ľudí netreba. Oni by prišli o svoju prácu a so stratou zamestnania by stratili aj svoju moc a prestíž. Už by neboli vodcami ani kňazmi či pápežmi, o všetko by prišli. A tak sa z tých, ktorí boli na začiatku potrební pre ochranu, stali nepriatelia ľudstva.

Môj prístup nespočíva v boji proti týmto ľuďom, pretože sú mocní, majú armády, peniaze, majú všetko. Nemôžete proti nim bojovať, zničili by vás. Jedinou cestou, ako sa z tohto zmätku dostať, je začať potichu zvyšovať si vlastné vedomie, v čom vám nijakou silou nedokážu zabrániť. V skutočnosti nebudú mať ani zdanía o tom, čo sa vo vašom vnútri odohráva.

Zmeňte svoje vnútorné bytie. A vo chvíli, keď sa zmeníte, úplne sa transformujete. Odrazu zistíte, že už nie ste vo väzení, už nie ste otrokom. Nevoľníkom ste boli pre váš zmätok.

Ponúkam vám alchýmiu vnútornej transformácie. Zmeňte svoje vnútorné bytie. A vo chvíli, keď sa zmeníte, úplne sa transformujete. Odrazu zistíte, že už nie ste vo väzení, už nie ste otrokom. Nevoľníkom ste boli pre váš zmätok.

Stalo sa raz počas ruskej revolúcie...

V deň, keď revolucionári zvíťazili, začala sa jedna žena prechádzať po Moskve stredom cesty. „To nie je správne, nemôžete chodiť stredom cesty,“ povedal jej policajt.

Žena mu odvetila: „Veď teraz sme slobodní!“

Aj keď ste slobodní, musíte sa riadiť dopravnými predpismi; inak doprava prestane fungovať. Ak budú autá a chodci jazdiť a chodiť kam len chcú, hocikam odbočia a vykašlú sa na semafory, začnú do seba vrázať a prídu o život. Do vecí sa vloží armáda, aby zabezpečila, že sa bude dodržiavať zákon jazdy vpravo či vľavo, podľa toho, v ktorej krajine sa nachádzate, ale nikde nebudú môcť chodci chodiť stredom cesty. Pod tlakom zbraní budete musieť dodržiavať predpisy. Vždy si na tú ženu spomeniem; je silným symbolom.

Sloboda neznamená chaos. Sloboda znamená zodpovednosť. Takú veľkú zodpovednosť, že do vášho života nemusí nik zasahovať, môžu vás nechať na pokoji, vláda sa do vás vôbec nemusí starať, nemusí vás riešiť polícia ani zákony – nachádzate sa jednoducho mimo ich sveta.

Toto je môj prístup – ak skutočne chcete transformovať ľudstvo, každý jednotlivec by mal začať od seba, mal by sa starať o svoj vlastný rast. V skutočnosti dav k rastu nepotrebuje.

Rast sa podobá na vývoj dieťaťa v matkinej maternici. Nepotrebuje k tomu dav; stačí, ak je matka opatrná. Nový človek sa musí narodiť vo vašom vnútri. Musíte sa stať maternicou pre novú ľudskú bytosť. Nik o tom nebude vedieť a je to tak lepšie. Jednoducho budete ďalej pokračovať vo svojej práci, budete žiť svoj bežný život, budete obyčajní, bežní

– nestanú sa z vás revolucionári, reakcionári, pankáči či skinheadi. To by vám nepomohlo. Je to čistá hlúposť. Chápem, že sa takými ľuďmi stávajú z frustrácie, ale aj tak je to nerozumné. Spoločnosť je nerozumná a z pocitu frustrácie sa stanete nerozumní aj vy? Spoločnosť sa takýchto ľudí nebojí; spoločnosť sa bojí len tých, ktorí dokážu byť takí sústredení, takí vedomí, že zákony sú pre nich nanič. Nepotrebujú ich, lebo aj bez nich vždy konajú správne. Nachádzajú sa mimo takzvaných silných záujmov.

Ak budú jednotlivci rásť, spoločnosť sa začne zmenšovať. Spoločnosť, ako ju poznali – s jej vládou, armádou, súdmi, policajnými silami a väzzeniami –, sa začne redukovať. Samozrejme, preto, že existuje mnoho ľudí, vzniknú nové formy kolektívov. Nerád by som ich nazýval termínom „spoločnosti“, aby sme sa vyhli prípadnému zmätku. Novému kolektívu preto hovorím komúna. Je to príznačné slovo: označuje miesto, kde ľudia nielen vedľa seba žijú, ale tvoria spoločenstvo s hlbokými vzťahmi. Žiť spolu je jedna vec; je to bežné, v každom meste žijú tisícky ľudí pohromade – ale v akom spoločenstve či pospolitosti? Ľudia nepoznajú ani len mená svojich susedov. V jednom mrakodrape žijú tisíce ľudí a nikdy sa nedozvedia, že žijú v jednom dome. Nie je to žiadne spoločenstvo, lebo to nie je komúna. Je to len dav, nie komúna. Takže by som rád nahradil slovo *spoločnosť* slovami *komúna* alebo *komunita*.

Spoločnosť funguje na určitých základných princípoch. Tie budete musieť odstrániť, inak spoločnosť nezanikne. Hlavnou a najdôležitejšou jednotkou spoločnosti je rodina: ak rodina zostane taká, aká je dnes, potom spoločnosť nemôže zaniknúť, ba ani cirkev, ani náboženstvo nezaniknú. Takže nebude možné vytvoriť jeden svet, jednotné ľudstvo.

Rodina je z psychologického hľadiska prežitok. Nebola tu vždy; boli časy, keď rodina neexistovala a ľudia žili v kmeňoch. Rodina sa zrodila kvôli súkromnému vlastníctvu. Niektorí mocní ľudia vlastnili viac než iní a chceli svoj majetok zanechať deťom. Dovtedy idea rodiny vôbec neprišla na pretras. Muži a ženy spolu žili preto, lebo sa milovali, ale

neexistovalo ani manželstvo, ani rodina. Ale keď sa objavil majetok, muž si začal ženu privlastňovať. Zo ženy sa stala súčasť jeho majetku.

Veď vlastne v indických jazykoch sa žena skutočne nazýva „majetok“. V Číne bola žena považovaná do takej miery za majetok. Aj keď ju manžel zabil, podľa zákona bol nevinný. Nestal sa žiaden zločin – svoj majetok môžete ničiť, ako sa vám zachce. Môžete spáliť svoj nábytok, svoj dom... to nie je zločin, je to predsa *váš* dom. Môžete zabiť svoju ženu...

So vznikom súkromného vlastníctva sa zo ženy stalo tiež súkromné vlastníctvo a muž využil všetky možné prostriedky na to, aby dieťa, ktoré mu manželka porodila, bolo skutočne jeho.

Nuž, to je však problém: otec si tým nikdy nemôže byť absolútne istý; iba matka to vie. Otec však urobil všetko pre to, aby sa žena mohla voľne pohybovať a nemohla tak prísť do kontaktu s inými mužmi. Všetky možnosti a všetky dvere boli zatvorené.

Nie je náhoda, že iba staré ženy chodia do kostola a do chrámu. Celé storočia to boli jediné miesta, ktoré mohli navštevovať vediac, že cirkev ochraňuje rodinu. Cirkev si totiž veľmi dobre uvedomuje, že ak sa vytratí rodina, vytratí sa aj cirkev. A, samozrejme, kostol je asi posledným miestom, kde by mohlo dôjsť k nejakým romantickým kontaktom. Prijali sa totiž všetky opatrenia, aby sa tak nestalo. Aj kňaz žije v celibáte – to zabezpečuje, že kňaz sám predstavuje celibát, je proti sexu, proti ženám, čo sa v rôznych náboženstvách prejavuje rôznym spôsobom.

Džinistický mních sa nemôže dotknúť ženy: teda žena by sa k nemu nemala priblížiť viac ako na dva a pol metra. Budhistickému mníchovi tiež nie je dovolené dotknúť sa ženy. V niektorých náboženstvách majú ženy zakázaný vstup na posvätné miesta alebo ich oddeľujú. Muži sú v hlavnej časti chrámu či mešity, ženy vtlesnané do kúta, oddelené. Muži ich dokonca nemôžu ani vidieť; stretnúť muža je pre ženu priam nemožné.

Mnoho náboženstiev, napríklad islam, zakrýva svojim ženám tvár. Tvár moslimiek je veľmi bledá, nikdy nie je vystavená slnečným lúčom. Moslimky si zakrývajú tvár aj telo, ako sa len dá. Nesmú sa vzdelávať,

lebo vzdelanie prebúdza v ľuďoch rôzne čudné myšlienky. Ľudia začínajú premýšľať, začínajú argumentovať...

Žene nebolo dovolené venovať sa profesionálnej kariére a zarábať peniaze, pretože to znamenalo nezávislosť. Bola obmedzená v každom smere a to všetko z jediného dôvodu: aby si muž mohol byť istý, že jeho syn je skutočne jeho. Skutočne mocní jedinci, napríklad králi, nechávali svojich sluhov vykastrovať, keďže sa pohybovali po paláci, pracovali a obsluhovali iných. Museli byť vykastrovaní; inak hrozilo nebezpečenstvo... Nebezpečenstvo vyplývalo z toho, že každý vládca mal stovky žien, mnohé z nich ani nikdy nevidel, takže prirodzene sa mohli zamilovať do niekoho iného. Lenže do paláca mohli vstúpiť len kastráti. Takže aj keby sa ženy do nich zamilovali, nemohli splodiť deti. To bolo zásadné.

Rodina musí zmiznúť a uvoľniť miesto komunite. Komúna znamená, že sme zhromaždili všetky naše energie, peniaze, skrátka všetko sme spojili dohromady – a z toho sa potom o všetkých staráme.

Deti budú náležať komunite, takže individuálne dedičstvo nebude problém.

Ak združíte všetky svoje energie, dáte dohromady všetky svoje peniaze a zdroje, každá komunita môže byť bohatá a užívať si rovnaký životný štýl.

Keď sa budú jednotlivci a komunity vyvíjať bok po boku, spoločnosť zanikne a spolu s ňou aj všetko zlo, čo vytvorila.

Uvediem príklad:

Pred dvomi tisícmi rokov iba v Číne prijali ohromne revolučný krok. Spočíval v tom, že pacient platil lekárovi dovtedy, kým bol zdravý. Keď ochorel, lekár nedostal zaplatené. Vyzerá to čudne. Veď lekárovi platíme za liečbu v prípade choroby. Lenže toto je nebezpečné, lebo lekár sa stáva závislým od vašej choroby. Choroba ho zvýhodňuje: čím viac ľudí ochorie, tým viac zarobí. Nezaujíma ho zdravie, ale choroba. Ak je každý zdravý, jediný, komu bude zle, je lekár!

Prišli teda s revolučnou a zároveň praktickou myšlienkou. Každý človek mal svojho lekára a kým bol ten človek zdravý, lekár dostával každý mesiac plat. Je predsa povinnosťou lekárov starať sa o zdravie ľudí – a prirodzene to aj urobia, lebo sú za to platení. Ak sú jeho pacienti chorí, lekár utrpí finančnú stratu. Ak vypukne epidémia, lekár zbankrotuje. Teraz je to však presne naopak.

Počul som raz tento príbeh...

K Mullovi Nasredinovi prišiel lekár a povedal: „Neustále za tebou chodím a pripomínam ti, že si mi nezaplatil za liečbu tvojho syna, ktorého som vyliečil z kiahní. Lenže ty ma vôbec nepočúvaš...“

Mulla na to: „Daj si pozor, aby som ťa nezažaloval.“

„To je čudné,“ vraví lekár, „veď som ti vyliečil dieťa.“

„Iste, to viem... ale kto rozšíril nákazu po celom meste? Moje dieťa! Takže by si mi mal dať podiel z toho, čo si zarobil jej liečením!“

Mal pravdu. Jeho dieťa odvieďlo dobrú prácu a od toho dňa sa už lekár nikdy nevrátil, aby Mulu žiadal o zaplatenie. Mullov argument bol správny. Na epidémii lekár zarobil až dosť.

Lenže toto je veľmi zlý systém. Komunita by mala platiť lekárovi za to, že ju udržiava zdravú a ak ktokoľvek z nej ochorie, doktorov plat by sa mal znížiť. Lekárov biznis by sa tak odvíjal od zdravia, nie od choroby. Ten rozdiel je zjavný: na západe sa činnosť lekára nazýva „medicína“, čo sa viaže k chorobám; na východe sa nazýva „ajurvéda“, čo v preklade znamená „veda o živote“ – nie o chorobách.

Základným poslaním lekára by mala byť služba ľuďom, aby žili dlhý, zdravý,

Nestarajte sa do spoločnosti; nechajte ju tak. Ak bude chcieť žiť, bude musieť zmeniť svoju podobu, svoju štruktúru. Ak bude chcieť zomrieť, nechajte ju umrieť.

plnohodnotný život a za to by mal byť platený. Každá komunita by si veľmi ľahko mohla dovoliť platiť lekára, inštalatéra, údržbára – môže si dovoliť všetky služby, ktoré potrebuje. Práve to je zodpovednosť komunity, aby sa o tieto veci postarala a ľudia, ktorí pre ňu pracujú, by sa mali strieďať, aby znova nedošlo k vytvoreniu žiadneho mocenského centra.

Riadiaci výbor komunity by sa mal strieďať; každý rok by ho mali vytvoriť noví ľudia a tí, čo rok slúžili, by mali odísť, aby sa nik nestal závislý na moci. Moc je totiž najhoršia droga, od ktorej sa môžete stať závislí. Mala by sa podávať len vo veľmi malých dávkach a nie príliš dlho. Nechajte jednotlivca vyvíjať sa a nechajte vyvíjať sa komúnu.

Ale nateraz zabudnime na spoločnosť; nebojujte s ňou. Nestarajte sa do spoločnosti; nechajte ju tak. Ak bude chcieť žiť, bude musieť zmeniť svoju podobu, svoju štruktúru. Ak bude chcieť zomrieť, nechajte ju umrieť. Žiadna škoda. Svet je preľudnený; stačila by mu štvrtina súčasnej populácie. Takže staré prehnité hlavy, ktoré nedokážu splodiť nič nové, ktoré sú úplne slepé a nedokážu vidieť, že to, čo robia, je škodlivé a plné jedu... ak sa rozhodli zomrieť, nechajte ich v tichosti umrieť. Nerušte ich.

Neučím vás, aby ste sa stali revolucionármi. Chcem, aby ste boli veľmi tichí, takmer utajení transformátori. Všetky revolúcie nakoniec zlyhali... Preto jediný spôsob je konať potichu a pokojne.

Niektoré veci sa udejú len v tichosti. Ak napríklad milujete stromy, nemali by ste sadenice každý deň vyťahovať z pôdy, aby ste si obzreli ich korene; inak ich zahubíte. Korene majú zostať skryté. V tichosti si tak budú robiť svoju prácu.

Moji ľudia by mali byť ako korene: mali by si ticho a pokojne pracovať, meniť sa, meniť všetkých, ktorí o to majú záujem; šíriť metódy, ktoré

Rodina je kameňom
úrazu všetkých
problémov. Našej
chudoby, chorôb,
šialenstva, prázdnoty,
chýbajúcej lásky – za
všetko môže rodina.

dokážu niečo zmeniť; vytvárať malé skupinky, malé komunity a kedykoľvek to bude možné aj väčšie komúny. Ale nech sa to všetko deje v tichosti, bez nejakého rozruchu.

Jednotlivec môže existovať len vtedy, ak spoločnosť umrie; spoločne existovať nedokážu. Nastal čas, aby spoločnosť zomrela a my nájdeme nové spôsoby pospolitosti, ktorá nebude formálna, ale bude prameniť zo srdca. Rodina tomu bráni. Rodina vytvára okolo každého dieťaťa hranice. Hovorí mu: „Som tvoj otec, tak ma miluj. Som tvoja matka, miluj ma. Toto je tvoja rodina. Ak to bude potrebné, obetuj sa pre rodinu.“

Rovnaká predstava platí aj v širšom meradle, na úrovni národa: „Toto je tvoj národ. Ak ťa potrebuje, obetuj sa.“ Rodina, spoločnosť, národ... rovnaká idea, ktorá je stále väčšia a väčšia.

Preto kritizujem hlavne rodinu.

Rodina je kameňom úrazu všetkých problémov. Chudoba, choroba, šialenstvo, prázdnota, chýbajúca láska – za všetko môže rodina. Už od samého začiatku podmieňuje vašu myseľ: „Si žid, si kresťan, si hinduista, si to a tamto...“ A chúďa dieťa nevie, čo za nezmysly to rozprávate.

Počul som príbeh o rabínovi a biskupovi...

Bývali oproti sebe a prirodzene spolu neustále vo všetkom súťažili. Bola to otázka prestíže ich náboženstva.

V jedno ráno si rabín všimol, že biskup má nové auto. „Čo to robíte?“ opýtal sa, keď biskup polieval auto vodou.

„Krstím ho. Mám nový Cadillac.“

Rabín bol z toho nešťastný. Musel sa prizerať tomu, ako priamo pred jeho domom robia z auta kresťana!

Keď vyšiel biskup nasledujúci deň z domu, zostal ako obarený. „Čo to robíte?“ opýtal sa rabína.

Pred dverami stál nádherný Rolls-Royce a rabín práve odrezával výfuk. „Robím mu obriezku. Teraz je Rolls-Royce žid!“

A presne toto robia s každým dieťaťom. Každé dieťa je nevinné, rovnako ako Cadillac či Rolls-Royce; nevedia, čo im to vlastne robia.

Rodina je dôvod všetkého podmieňovania; dedíte v nej všetku minulosť a náklad, bremeno všetkých vecí, u ktorých sa po stáročia dokázalo, že sú zlé. A vy ste všetkými týmito nesprávnymi vecami zaťažovaní, vaša myseľ je uzavretá a upchatá a nedokáže prijať nič nové, nič, čo jej odporuje. Vaša myseľ je plná nesprávnych vecí.

Ak sú deti v rukách komunity... Zažil som to a považujem to za veľmi úspešný model. Také deti sú oveľa šťastnejšie, lebo sú omnoho slobodnejšie. Nie sú zaťažované žiadnym podmieňovaním; sú vyspelejšie a pretože sa ich nik nesnaží urobiť závislými, stanú sa nezávislými. Nik im nezametá cestičku, preto sa musia naučiť, ako si pomôcť sami. Sú vyspelé, majú jasnú myseľ a určitú vnútornú silu. A všetky meditujú: meditácia nie je podmieňovanie; je to jednoducho sedenie v tichu, ničnerobenie a užívanie si pokoja – večerný pokoj a ticho, ranný pokoj. A pomaličky spoznáte ticho, ktoré preniká vaším vnútrom. A vo chvíli, keď zavriete oči, ponoríte sa do tichého, nezmerného jazera. A to ticho a pokoj vás v každom momente omladzuje a vy naberáte silu. Z ticha pramení vaša láska, krása, hĺbka vášho pohľadu; osobitá aura vašej bytosti, sila vašej osobnosti a sebaúcta.

Život človeka, jeho úsilie a túžby ovplyvňujú na jednej strane sloboda a moc jednotlivca a na druhej strane despotický režim a diktatúra. Mohli by ste k tomu niečo poznamenať?

Ide o rovnaký problém, rovnakú otázku, len je inak sformulovaná. Spoločnosť je despotická; cirkev je despotická; vzdelávací systém je despotický. Hovorია: „Čo tvrdíme, je správne, nepotrebuje to spochybňovať. Jednoducho nás nasledujte.“

Existujú však problémy, napríklad vo vzdelávacom systéme... Sám som bol študentom, bol som tiež profesorom, teda viem, že človeka

v najlepšom období jeho života ničia despotickí ľudia na školách, fakultách a univerzitách.

Z mnohých fakúlt ma vyhodili z jednoduchého dôvodu – nedokázal som akceptovať autoritárstvo. Hovoril som: „Dokážte to a to a ja to príjmem. Ale bez dôkazov, bez správnych argumentov, bez racionálneho vysvetlenia to nemôžem akceptovať.“ Bojoval som s tým v každom predmete, keďže každý predmet učítelia len sucho prednášali. Študenti si robili poznámky a jediné, čo neskôr potrebovali, bolo naučiť sa ich a na skúške zopakovať, čo učiteľ odprednášal. A čím lepšie opakovali, presne ako papagáje, tým lepšie hodnotenie dostali.

Lenže tí profesori mali problém dokázať aj tie najbežvýznamnejšie veci, čím sa dostávali do rozpakov. Stretával som sa s tým každý deň. Niečo povedali a ja som sa hneď postavil a opýtal sa na niečo, čo s tým súviselo: „Na akom základe...?“ Napríklad jeden profesor, ktorý prednášal náuku o náboženstvách, vyhlásil, že vedy, čo sú hinduistické sväté písma, napísal Boh. Musel som sa ozvať. Povedal som: „Mám námietku. V prvom rade, nie ste schopný dokázať existenciu Boha. A po ďalšie, teraz dokonca tvrdíte, že tieto knihy plné nezmyslov napísal Boh. Nahliadli ste niekedy do véd?“ Opýtal som sa znova: „Prečítali ste ich od prvej strany po poslednú?“ Sú štyri vedy a každá z nich je veľmi hrubá kniha. „Doniesol som všetky štyri so sebou, môžem ich náhodne otvoriť a niečo z nich prečítať, aby sa celá trieda mohla rozhodnúť, či tie slová mohol napísať Boh.“

Vedy sú plné modlitieb. Boh sa však nemôže modliť; ku komu by sa modlil? Sú tam modlitby za hlúposti, je smiešne tvrdiť, že také niečo napísal Boh. Jeden brahman sa modlí: „Neprestajne robím všetky rituály, žijem podľa písma a stále si mi nedal dieťa. Daj mi dieťa; bude to dôkaz, že si vypočul moje modlitby.“

Opýtal som sa: „Ako mohol Boh toto napísať? Napísal to niekto iný a adresoval to Bohu, ale toto nemohol napísať Boh. A ak to predsa napísal Boh, nemali by sme toho chudáka viac obťažovať. Boh žiada o dieťa

niekoho iného, prečo by sme sa aj my nemali obracať k tomu zdroju? Prečo by sme mali obťažovať tohto chudáka?“

V dôsledku toho ma každá fakulta odmietla. Riaditeľ mi povedal: „Je nám to ľúto. Vieme, že máte pravdu, ale musíme udržať fakultu v chode. Vy celú inštitúciu ničíte. Profesori sa nám vyhrážajú, že rezignujú, študenti hovoria, že znemožňujete učiteľom, aby učili, lebo pre jeden argument každý deň prídu o celú hodinu. Prešlo osem mesiacov a ak to tak pôjde ďalej, počas ďalších dvoch mesiacov sa kurz nestihne dokončiť.“

„Študenti sem prišli, aby zložili skúšky; nezaujíma ich pravda, nezaujíma ich platnosť tvrdení. Jediný dôvod, prečo sú tu, je, aby získali certifikát. Vy ste divný patrón, zdá sa, že vás certifikáty nezaujmajú.“

A ja na to: „Certifikáty ma skutočne vôbec nezaujmajú. Čo s takými certifikátmi, keď mi ich vystavia ľudia, čo nič nevedia? Nemôžem ich považovať za svojich skúšajúcich. V deň, keď mi vystavíte certifikát, okamžite ho pred vami roztrhám – lebo títo ľudia nedokážu zodpovedať ani tie najjednoduchšie otázky.“

Lenže na tomto princípe funguje celý systém. Keď som sa sám stal profesorom, musel som nastaviť nové pravidlá. Spočívali v tom, že každých štyridsaťpäť minút vyučovania som rozdelil na dve dvadsaťminútovky, pričom v prvej som látku vyučoval tak, ako bola napísaná v knihách a v druhej som ju podrobil kritike. Študenti namietali: „Zbláznime sa z toho!“

A ja na to: „To je váš problém – ale ja nemôžem tieto výroky nechať bez kritiky. Máte na výber; na skúške si môžete vybrať, čo o danej téme napíšete. Ak ju nechcete urobiť, napíšete moju kritiku. Ak ju chcete urobiť, napíšete výklad. Vyjadrujem sa úplne jasne; nikoho nezavádzam – ale nemôžem vás podvádzať a učiť vás niečo, o čom sa domnievam, že je úplne nesprávne.“

Nakoniec si ma zavolať prorektor a povedal mi: „Je to čudná vyučovacia metóda. Každý deň dostávam správy, že polovicu

vyučovacej hodiny podávate výklad z učebníc a druhú polovicu času argumentujete proti nemu, čím ničíte všetko, čo ste dovtedy študentov učili. Takže z triedy odchádzajú rovnako prázdne hlavy, ako do nej vošli... vlastne sú na tom horšie, majú v nich zmätok.“ Povedal som: „Nikoho sa nebojím. Čo mi urobili za všetky tie roky, čo som študoval? Vylúčili ma z jednej fakulty, potom z ďalšej. Aj vy môžete prísť a počúvať, či nejako poškodzujem predpísaný kurz. Keď ho vyučujem, vždy urobím všetko, čo sa dá, aby bola látka objasnená.“ Jedného dňa teda prišiel, počúval a po dvadsiatich minútach povedal: „Je to skutočne skvelé. Tiež som študoval filozofiu, ale nik mi ju nevyvetľoval týmto spôsobom.“

A ja na to: „To je len polovica rozpravy. Len počkajte, teraz sa to chystám úplne zničiť, krok za krokom.“

A keď som to úplne rozmetal, povedal: „Panebože! Teraz už chápem, o čom mi tí chudáci študenti referovali. V takejto vzdelávacej štruktúre by ste vy nemali pôsobiť na poste profesora. Chápem, že to, čo robíte, je úplne čestné, ale tento systém nevytvára inteligentných ľudí; tento systém vytvára len ľudí s dobrou pamäťou – lebo presne takí sú potrební. Potrebujeme úradníkov, potrebujeme byrokratov – a na takých pozíciách ľudia potrebujú inteligenciu, potrebujú dobrú pamäť.“

Počítače povedú tretiu svetovú vojnu. Ľudia zomrú – ale to je vedľajšie. Počítačom nezáleží na tom, či ľudstvo prežije, alebo zanikne; je im to jedno. Vykonajú však presnú a efektívnu prácu, čo by človek nedokázal.

Ja som odpovedal: „Inými slovami, potrebujete počítače, nie ľudské bytosti. Ak je váš vzdelávací systém takýto, potom skôr či neskôr nahradíte ľudské bytosti počítačmi.“ A presne to sa aj deje. Všade navôkol sa dôležité pozície obsadzujú počítačmi, tie sú spoľahlivejšie. Predstavujú len pamäť, nie inteligenciu.

Ľudská bytosť má určitú inteligenciu, nech je akokoľvek potlačená.

Človek, ktorý zhodil atómovú bombu na Hirošimu a Nagasaki – keby to bol počítač, nik by sa na nič nepýtal: v presne stanovenom čase by zhodil bombu na vymedzené miesto a vrátil by sa späť. Bol by to mechanický úkon. Lenže človek, ktorý zhodil bombu, nech bola jeho inteligencia akokoľvek zničená, musel premýšľať o tom, čo robí. Zabíjal stotisíc absolútne nevinných ľudí, civilistov, nie vojakov, ľudí, ktorí nikomu neublížili – je to správne?

Teraz sú všade všetky jadrové zbrane v rukách počítačov, nie ľudí. Počítače povedú tretiu svetovú vojnu. Ľudia zomrú – ale to je vedľajšie. Počítačom nezáleží na tom, či ľudstvo prežije, alebo zanikne; je im to jedno. Vykonajú však presnú a efektívnu prácu, čo by človek nedokázal. Človek by mohol pri ničení ľudstva zaváhať. Stačila by štipka inteligencie. Len trochu inteligencie by stačilo na to, aby si položil otázku: „Čo to robím?“

Všetky naše inštitúcie, všetky náboženstvá sú autoritárske. Nehovoria prečo. „Len to urob, lebo tak to stojí v knihe, lebo tak káže Ježiš.“ Ježiš nedal jediný dôvod, prečo by sa to malo vykonať; pre žiadnu zo svojich doktrín neuviedol jediný racionálny dôvod. A neurobil to ani Mojžiš, ani Krišna.

Krišna Ardžunovi jednoducho povedal: „Tak to chce Boh; musíš bojovať.“ To je autoritárstvo. Boh je zneužívaný a manipuluje sa ním v každej situácii, aby ste z toho, čo tvrdíte, urobili niečo nespochybniteľné.

Musíme zničiť všetok despotizmus na svete.

Autorita je niečo úplne iné. Autoritárstvo a despotizmus súvisia so spoločnosťou, cirkvou; autorita sa však týka individuálneho uvedomenia.

Ak vám niečo hovorím, hovorím to s autoritou. To skrátka znamená, že to hovorím preto, lebo to vychádza z mojej skúsenosti – neznamená to však, že tomu musíte veriť. Stačí, že si to vypočujete; môžete nad tým premýšľať a rozhodnúť sa, či ste za alebo proti.

Pre mňa nie je dôležité to, či s tým súhlasíte; dôležité však je, aby ste sa rozhodli *sami za seba*. Možno sa rozhodnete, že ste proti tomu,

na tom však nezáleží – ale rozhodnutie musí vychádzať z vášho vnútra. Ak nepramení z vašej bytosti, potom ste to vy, kto zo mňa robí despotu, autoritárskeho človeka.

Hovorím zo svojej autority. Nerobte však, prosím, zo mňa autoritára, lebo len jednoducho – dôrazne a zápalisto, ako len dokážem, aby vám to bolo úplne jasné – hovorím, že máte slobodnú vôľu, aby ste sa sami rozhodli. Nerozhodujem za vás a nežiadam, aby ste mi verili.

Každý jednotlivec
musí meditovať,
musí sa stať tichým
pozorovateľom, aby
objavil samého seba.
A tento objav zmení
všetko okolo neho. Ak
dokážeme meditáciu
zmeniť veľa ľudí,
dokážeme zmeniť svet.

ne jasné – hovorím, že máte slobodnú vôľu, aby ste sa sami rozhodli. Nerozhodujem za vás a nežiadam, aby ste mi verili.

Ja len jednoducho žiadam: „Dajte mi šancu. Popremýšľajte o tom, čo hovorím.“ Budem vám vďačný za vaše premýšľanie. To stačí. Premýšľanie zostrí vašu inteligenciu... a ja verím v inteligenciu. Ak premýšľate a vaša inteligencia sa zvýši, viem, že nech dôjdete k akémukoľvek záveru, bude správny.

Aj keby ste niekedy dospeli k nesprávnej záveru, na tom nezáleží. Človek musí veľa ráz spadnúť a potom znova vstať. Taký

je život. Človek musí chybovať, učiť sa zo svojich chýb a každý balvan na ceste premeniť na schodík smerom hore.

Pre mňa to však nie je otázka viery či dôvery. Pri individuálnej slobode despotizmus umiera a rodí sa niečo nové: autorita. Každý jednotlivec dokáže mať vlastné skúsenosti – na ich základe vzniká autorita, takže potom môže povedať: „Videl som to. Ochutnal som to. Užil som si to. Tancoval som to. Takže nejde o spochybňovanie podľa nejakého písma, jednoducho ti len otvárať svoje srdce.“

Autorita prislúcha skúsenosti.

Autoritárstvo a despotizmus prislúcha niekomu inému, nie vám; preto vytvára otroctvo, nie slobodu. Pre mňa má sloboda najvyššiu hodnotu. Iba v slobode môžete rozkvitnúť naplno, ako len dokážete.

Je spoločnosť reálna? Je to skutočnosť, ktorú podmieňuje existencia človeka, alebo je to len falošná predstava, podmienenie, ktoré existuje len preto, že človek spí?

Spoločnosť nie je existenciálna realita. Vytvoril ju človek, lebo človek spí, lebo je zmätený, lebo nie je schopný dosiahnuť slobodu bez toho, aby ju nezmenil na neviazanosť a nemravnosť. Človek nie je schopný byť slobodný a nezneužívať to. Takže ide o umelý – ale nevyhnutný – výtvor človeka.

Spoločnosť je umelá, preto sa dá rozpustiť. To, že bola kedysi nevyhnutná, neznamená, že bude nevyhnutná navždy. Človek len musí zmeniť podmienky, ktoré z nej robia nevyhnutnosť. Je dobré, keď nie je skutočná, inak by sme sa jej nedokázali zbaviť.

Je to náš výtvor. Môžeme ho zničiť, kedykoľvek sa nám zachce.

Ako sa rozvinúť od kolektívnosti, príslušnosti k národu bez toho, aby sme prepadli barbarstvu našich eg bojujúcich jeden proti druhému?

Všetky vaše otázky sa týkajú toho istého. Rád by som vám poskytol jednu odpoveď.

Spomínam si na jeden príklad...

Na pláži na pobreží sedel veľký majster. Podišiel k nemu človek hľadajúci pravdu a dotkol sa jeho nôh. „Ak vás neruším, rád by som urobil čokoľvek, čo mi pomôže nájsť pravdu,“ povedal.

Majster zavrel oči a mlčal.

Muž potriasol hlavou. V duchu si povedal – asi je to blázon, niečo mu vravím a on zavrie oči. Zatriasol majstrom: „Čo mi poradíte?“

„Už som ti poradil,“ odvetil majster. „Ticho sed... nič nerob a tráva porastie. Nezaoberaj sa tým – všetko sa udeje samo. Iba ti cho sed' a vychutnávaj pokoj.“

„Ale... mohli by ste to nejak nazvať? Lebo ľudia sa ma budú pýtať, čo robím.“

A majster napísal prstom do piesku jediné slovo: meditácia.

„To je na odpoveď príliš málo. Môžete to nejak rozšíriť?“

A majster napísal: MEDITÁCIA.

„Ale veď ste to len prepísali veľkými písmenami, napísali ste však to isté,“ namietol muž.

„Ak by som povedal viac, mýlil by som sa,“ vysvetlil majster.

„Ak to chápeš, rob, ako som ti povedal a budeš vedieť.“

A moja odpoveď znie rovnako. Každý jednotlivec musí meditovať, musí sa stať tichým pozorovateľom, aby objavil samého seba. A tento objav zmení všetko okolo neho. Ak dokážeme meditáciou zmeniť veľa ľudí, dokážeme zmeniť svet.

Mnoho ľudí celé stáročia dúfalo v nový svet, ale nemali ani poňatia o tom, ako ho vytvoriť. Ja vám poskytujem presný postup, ako ho stvoriť. Volá sa meditácia.

BOH AKO PROBLÉM

Nietzsche vyslovil proroctvo: „Boh je mŕtvy a človek je slobodný.“ V tejto téme disponoval obrovským vhlľadom. Iba veľmi málo ľudí dokázalo pochopiť hĺbku jeho výroku. Ide o mílnik v dejinách vedomia.

Ak existuje Boh, človek nikdy nemôže byť slobodný – nie je to možné. Boh a ľudská sloboda nedokážu koexistovať, lebo podstatou Boha je to, že je stvoriteľom; my sme potom len bábky. A ak nás dokáže stvoriť, môže nás tiež kedykoľvek zahubiť. Nikdy sa nás na nič nepýtal, keď nás vytváral – nie je povinný pýtať sa, keď nás chce zničiť.

Je to len jeho rozmar, môže tvoriť aj nič. Ako možno byť slobodný? Nie ste slobodní a nemôžete sa ani len rozhodnúť, či sa zrodíte.